

Syötteitä strategiatyöhön järjestöistä ja hallinnolta

**Kansalaisjärjestö-
akatemia**

Kansalaisjärjestö-
akatemia

TUTKIJAÄÄNTÄ SYÖTTEEKSI

**Maija Faehnle ja
Pasi Mäenpää**

Suomen ympäristökeskus ja Helsingin yliopisto

Kansalaisjärjestöakatemia 20.3.2024

Näkökulmia strategiatyöhön: kansalaistoiminta ja resilienssi

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Pasi Mäenpää
Helsingin yliopisto

Maija Faehnle
Suomen ympäristökeskus

Vapaaehtois- ja kansalais-toiminnan alueelliset tukirakenteet

Kansalaistoiminnan alueellisen yhteistyön ja tuen tehtäviä ja tyypillisiä toimijoita:

Palvelutehtävä:

Verkostojärjestö

Neuvottelu, äänen välittäminen:

Neuvottelukunta,
kumppanuuspöytä

Verkostotoiminta:

Teemakohtaiset,
löyhemmät verkostot

Paikallisen kansalaistoiminnan tukirakenteeksi muodostumassa kolmikanta: hyvinvointialue, maakunnalliset kansalaistoimijat ja alueen kunnat (Alanko ym. 2024)

Vapaa-Fri! -hankkeen selvitys

- haastattelut: 27 järjestötoimijaa, kaikki maakunnat edustettuna
- kuntaklinikat: 8 kuntaa neljästä maakunnasta

Alanko, Leena ym. 2024. Alueelliset erot kansalais- ja vapaaehtoistoiminnassa – tukemisen tarpeet ja verkostojärjestöjen rooli hyvinvointialueuudistuksessa. Vapaa! – Fri! -hankkeen selvitystyön raportti. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2024:2.

Poimintoja selvityksen suosituksista 1/2

- Kolmikannassa hyvinvointialue keskittyy palvelutuotantoon, joten **kunnalla (yhä) yleinen tehtävä**: esim. tilat, paikallistoiminta, liikunta ja kulttuuri
- Alueellisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta kansalaistoimintaa tulee **tukea aluekohtaisia tarpeita vastaavasti**. Paras tieto tarpeista on alueen toimijoilla itsellään.
- Kolmikanta tarvitsee kumppanuuspohjaisen **yhteistyömallin ja viestintäverkoston** sekä resurssitehokkaan työnjaon.
- Kunnille ja hyvinvointialueille osoitetaan kansalaistoimijoiden **yhteyshenkilö**, joka vastaa kunnan/hyvinvointialueen yhteistyöstä ja tuesta kansalaistoimijoille.

Poimintoja selvityksen suosituksista 2/2

- Kaikkien hallinnon tasojen tulee omalta osaltaan huolehtia, ettei hyvinvointialueuudistus vie resursseja kansalaisyhteiskunnan vapaudelta ja kriittisyydeltä eli sen **autonomian** ulottuvuudelta.
- Yhdistyslain muutoksen yhteydessä valmisteltu esitys **toimintaryhmäläiksi** (ns. kevytyhdistys) saatetaan voimaan osoittamalla rahoitus lain edellyttämälle rekisterinpidolle ja viemällä lakiesitys eduskuntaan.
- Kansalaistoiminta tulee ymmärtää osana **kokonaisturvallisuutta, kestävyyskriisin ratkaisua ja kollektiivista sivistymistä.**

Kehys kansalaistoiminnan tuen tarkasteluun alueilla

	Rakenteet	Käytäntö
Suuntaaminen: strateginen ja normatiivinen ohjaus	Linjaukset tuesta, yhteistyöstä Kansalaistoiminnan tunnistaminen kestävyys tavoittelussa	Linjausten toteutuminen
Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnassa ja sen tukemisessa tarvittava tieto	Tiedon saatavuus	Tiedon tavoitavuus
Kansalaistoimijoiden kohtaaminen keskenään ja julkisen hallinnon kanssa	Jatkuvan kohtaamisen rakenteet Verkostotoiminta	Kohtaamismahdollisuuksien tavoitavuus ja toimivuus
Kokoontumisen ja toiminnan tilat	Avointen, esteettömien ja käytettävien tilojen olemassaolo	Tilojen saavutettavuus ja toimivuus
Osaaminen: neuvonta, koulutus	Neuvonnan, koulutuksen tarjonta	Neuvonnan, koulutuksen tavoitavuus
Rahoitus	Rahoituksen saatavuus	Rahoituksen käyttö
Viestintätuki, välineet	Viestintätuen ja välineiden saatavuus	Viestintätuen välineiden tavoitavuus

Kansa osaa, sopeutuu ja muuntaa! Paikallinen kansalaistoiminta yhteiskunnan resilienssin lisääjänä (VNTEAS 4/2023–3/2025)

Hankkeen tavoitteet

YMMÄRRYS NYKYTILASTA:

- muodostaa kokonaiskuva siitä, miten julkinen hallinto eri alueilla nykyisillä rakenteilla ja taloudellisella tuella **vastaa** paikallisen kansalaistoiminnan **tarpeisiin**.
- selvittää mikä on paikallisiin yhteisöihin liittyvän **kansalaistoiminnan merkitys ja vaikuttavuus resilienssin näkökulmasta** erilaisilla alueilla Suomessa
- selvittää millaiset **toimintamahdollisuudet** paikallisiin yhteisöihin liittyvällä, resilienssiä lisäävällä kansalaistoiminnalla on erilaisilla alueilla tai kunnissa

KEHITTÄMISTARPEET:

- selvittää, miten rakenteita ja taloudellista tukea tulisi kehittää, jotta paikallisten yhteisöjen ja kansalaisten resilienssiä voitaisiin vahvistaa.

SUOSITUKSET:

- kehittää suosituksia julkiselle hallinnolle siitä, miten se voisi paremmin tukea paikallisen kansalaistoiminnan edellytyksiä, ja mahdollisesti tuottaa suosituksia myös muille toimijoille

Konsortio

Maija Faehnle, Syke
Kati Pitkänen, Syke
Pasi Mäenpää, HY
Henrietta Grönlund, HY
Katri Sarkia, Demos Helsinki

Ohjausryhmä

Laura Jänis, MMM, pj
Antonia Husberg, MMM
Markku Mölläri, VM
Katja Palonen, TEM
Mikko Lehtonen, OM
Kirsi Kaunisharju, OKM
Jari Lepistö, SM
Jaana Nevalainen, YM
Marikaisa Tiilikainen, PLM

Mukana

Soste, Olympiakomitea,
Sininauhaliitto, Kuntaliitto,
Kotiseutuliiitto, MSL,
Kerkonkosken Ketterä, Siskot
ja Simot

Ensi havainnot kyselytuloksista

Kansalaistoimijoiden rooli on keskeinen häiriöihin varautumisessa.

kansalaistoimijat 74 % samaa mieltä

viranomaiset 76 % samaa mieltä

Alueemme ei selviä äkillisistä häiriötilanteista ilman kansalaistoimijoita.

kansalaistoimijat 61 % samaa mieltä

viranomaiset 57 % samaa mieltä

Kansalaistoiminnan ongelmia, avovastaukset

Järjestöaktiivien ikääntyminen - ongelma nro 1

Yhteistyön puute

Vajaat resurssit

Ristiriidat ilmasto-ongelmien ymmärtämisessä

Suurin haaste on saada yhteys vapaa-ajan asukkaisiin/mökkiläisiin. Jotain pitäisi kehittää siihen että tiedettäisiin ketä täällä asuu

Kriisivalmius vaihtelee

Esim. kylätasolla:

*Tunnetta alueemme kylät ja tiedämme mihin väki kykenee.
Monilla on hyvin varauduttu normaaleihin kriisitilanteisiin.*

Löyhä kyläyhteisö, ei varautumissuunnitelmaa. Sinällään monella mukana olevalla taitoja ja välineitä.

Kyläyhdistyksen hallitus on ollut tauolla jo neljä vuotta. Joillakin pitäisi olla vaikka kaikkien asukkaiden yhteystiedot, nyt ne puuttuu.

Kunnan/hyvinvointialueen turvallisuussuunnitelmaa kaivataan

Turvallisuusjärjestöt hyvin organisoituneita ja valmiudessa

4-henkinen hallitus josta yksi jäsen on 84 vuotias, yksi aivokuntoutuja ja kaksi 60-v. tatiä – ei paljon toimintakykyä ole

Pohdittavaa strategiatyöhön

- Pitäisikö linjata kansalaistoiminnan tuen perustasosta (hyvinvointi)alueilla: “jokaisen kansalaistoimijanoikeudet”?
 - tuki rahanhakuun, hallinnointivastuiden hoitamiseen
 - viestintäverkostot perustoimintaa, kriisivalmiutta ja pitkäjänteistä työtä varten
 - tilojen saatavuus
- Miten kansalaistoiminnan tuen toimivuuden seuranta järjestyy?
 - yhteistyö seurantatiedon tuottamisessa ja tulkinnessa – mahdollisuus alueille kehittää yhteistyövalmiuksia ja itseymmärrystä tarpeista
- Nuoret osallistuvat hyperindividualistisesti (Eranti & Luhtakallio 2024)
 - järjestö vain välineenä vaiko kollektivistisen järjestöyhteiskunnan loppu?
 - millainen olisi kansalaisyhteiskuntaa koskeva strategia nuorten luomana?

Jatketaan keskustelua!

<https://tietokayttoon.fi/ajankohtaista/blogi/-/blogs/kriisit-kohdataan-paikallisesti>

Suosittelujen yhteiskehittäminen syksyllä 2024
Hanke päättyy keväällä 2025

Kriisit kohdataan paikallisesti

pasi.maenpaa@helsinki.fi
maija.faehnle@syke.fi

Kansalaisjärjestö-
akatemia

HALLINNON SYÖTTEITÄ

Tuula Lybeck

Johtava erityisasiantuntija,
valtiovarainministeriö

Valtionavustustoiminta ja -palvelut

- Tavoitteena on vahvistaa tiedolla johtamista ja lisätä vaikuttavuutta valtionavustustoiminnassa. Tavoitteena on myös parantaa tuottavuutta.
- **Valtionavustuspalvelut**
 - Haeavustuksia.fi
 - Hallinnoivastuksia.fi
 - Tutkiavustuksia.fi
- **Kehittämiskeinot**
 - Hyvät käytännöt
 - Toimintamallit
 - Ohjauskeinot
 - Automaation ja tekoälyn hyödyntäminen

Polku kohti vaikuttavampaa valtionavustustoimintaa

[Valtionavustusten digitalisoinnin esiselvitys 2017](#)

1.

[Valtionavustuspalvelut 2024–](#)
[Tilaa uutiskirje](#)

3.

Valtionavustuslain uudistaminen?

5.

2.

[Valtionavustus-](#)
[hanke 2019–2023](#)

4.

[Parlamentaarinen](#)
[neuvottelukunta](#)
[Yhteistyöryhmä](#)

6.

Mitä seuraavaksi?

LOUNAS- JA VERKOSTOITUMISTAUKO

**Tarjolla on lounassämpylää & -smoothieta
sekä verkostoitumista...**

**JATKAMME DIALOGEIHIN
YHTEISESSÄ TILASSA KLO 12.15**

**Kansalaisjärjestö-
akatemia**

DIALOGI LISÄÄ YHTEISTÄ YMMÄRRYSTÄ:

**Pienryhmissä voimme oppia
aiheesta, toisista ja itsestä.**

Juha Sarkio ja Mikko Lehtonen

Miten teemme strategialuonnoksesta paremman?

- Dialogi on **tasavertainen tapa käydä rakentavaa keskustelua**.
- **Dialogin aiheena on Kansalaisjärjestöstrategia:** Syvennämme dialogeissa ymmärrystä strategian tavoitteista eli tavoitellusta muutoksesta ja sen tarkoituksenmukaisuudesta. Keskustelemme lisäksi toimenpiteiden toteuttamiskelpoisuudesta. Mitä mieltä olet kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten kehittämistä?
- **Tavoitteemme on toisten ymmärtäminen**, ei yksimielisyys tai yksi kaikille sopiva ratkaisu. Tarvitsemme erilaisia näkökulmia tavoitteiden ja toiminnan punnitsemiseksi, koska järjestöt ja hallinnonalat ovat monella tavalla hyvin erilaisia.
- Muistathan, että **vaikutat osaltasi keskustelun onnistumiseen ja luottamuksen rakentumiseen** – pelisäännöt auttavat!
- Kuulemme iltapäivän päätteeksi tiiviin yhteenvedon dialogeista, strategiatyön jatkoaskelista ja käytämme dialogeissa tehtyjä anonyymejä muistiinpanoja strategialuonnoksen viimeistelyssä. **Kiitos, kun osallistut!**

1 VAHVISTETAAN KANSALAIJÄRJESTÖJEN OMAN VARAINHANKINNAN EDELLYTYKSIÄ

Lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentaminen, muiden veroratkaisujen selvittäminen, valtionavustusten käytön mahdollistaminen varainhankintaan

2 TUETAAN EU-RAHOITUKSEN SAAMISTA SUOMEEN

Valtionavustusten käytön varmistaminen omavastuuosuutena, rahastomahdollisuuksien selvittäminen, palveluiden tuottaminen

3 JATKETAAN VALTIONAVUSTUSTOIMINNAN JA -TOIMINTATAPOJEN KEHITTÄMISTÄ

Valtionavustuskäytäntöjen kehittäminen, valtionavustuslain uudistaminen, valtionavustustoiminnan toimintamallinmukaisuus

4 KANNUSTETAAN KANSALAIJ- JA VAPAAEHTOISTOIMINTAAN

Yhdistyslain uudistaminen, toimintaryhmälain säätäminen, lainsäädännöllisten esteiden selvittäminen

5 RAKENNETAAN KANSALAISSYHTEISKUNTAPOLITIIKAN TIETOPERUSTAA YHDESSÄ

Kansalaisyhteiskuntaraportin tuottaminen, tilanne- ja tulevaisuuskuva muodostaminen, julkisen hallinnon johtaminen, henkilöstön osaamisen kehittäminen

DIALOGIT LÄSNÄ JA ETÄNÄ

**Dialogit Tapahtumatorilla ja
sen yhteydessä olevissa pienemmissä tiloissa
sekä teamsissa (linkki Helsinki-kanavalla)**

YHTEINEN OSUUS JATKUU KLO 14.10

Kansalaisjärjestö-
akatemia

YHTEENVETOA

Juha Sarkio ja Mikko Lehtonen

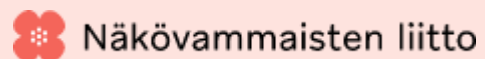

Yhteenveto

- *“Luvista luottamukseen, kontrollista kehittämiseen, edustuksellisuudesta esiin nostamiseen”*
- Löytäisimmekö valtionhallinnossa uudenlaisen asenteen kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten kehittämiseen; pitäisikö kansalaisjärjestöjen tehdä entistä enemmän yhteistyötä?
- Strategia on tarkoitus antaa valtioneuvoston periaatepäätöksenä kevään lopussa. Jatkamme keskustelua hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan suhteesta.
- Voit edelleen antaa nimetöntä palautetta strategian valmistelua varten osoitteessa <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM140:00/2023>

KIITOS YHTEISTYÖSTÄ:

Kansalaisjärjestö- akatemia

www.avoinhallinto.fi
avoinhallinto@gov.fi

PALAUTEKYSELY

<https://link.webropol.com/s/KJA-palaute-20-3-2024>

A top-down view of a person's foot wearing a white sneaker with white laces and a cork sole. The foot is positioned on a floor with large, colorful, abstract geometric shapes in shades of purple, yellow, orange, red, and blue. A dark blue, semi-transparent graphic overlay covers the right side of the image, containing text.

**Tervetuloa
mukaan myös
Avoin demokratia
-verkostoon**

[www.avoinhallinto.fi/
verkostot/
avoindemokratiaverkosto/](http://www.avoinhallinto.fi/verkostot/avoindemokratiaverkosto/)